Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα)

της 9ης Οκτωβρίου 2025 *

«Προδικαστική παραπομπή – Κρατικές ενισχύσεις – Κανονισμός (ΕΕ) 651/2014 – Απαλλαγή ορισμένων συμβατών με την εσωτερική αγορά κρατικών ενισχύσεων – Μεταφραστικό σφάλμα στην απόδοση του ως άνω κανονισμού στη ρουμανική γλώσσα – Έννομα αποτελέσματα του κανονισμού με τον οποίο διορθώθηκε το συγκεκριμένο σφάλμα – Δυνατότητα ανακτήσεως ενισχύσεως η οποία είχε χορηγηθεί πριν από τη διόρθωση τηρουμένων των προϋποθέσεων που ορίζονταν στην περιέχουσα το μεταφραστικό σφάλμα απόδοση του κανονισμού – Προστασία της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης – Ασφάλεια δικαίου»

Στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-416/24 και C-417/24,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Curtea de Apel Bacău (εφετείο Bacău, Ρουμανία) με αποφάσεις της 18ης Απριλίου 2024, οι οποίες περιήλθαν στο Δικαστήριο στις 11 Ιουνίου 2024, στο πλαίσιο των δικών

On Air Media Professionals SRL (C-416/24)

κατά

Agenția pentru Întreprinderi Mici și Mijlocii Iași

και

Different Media SRL (C-417/24)

κατά

Ministerul Antreprenoriatului şi Turismului – Agenția pentru Întreprinderi Mici şi Mijlocii, Atragere de Investiții şi Promovare a Exportului Iaşi,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους F. Biltgen, πρόεδρο τμήματος, T. von Danwitz, Αντιπρόεδρο του Δικαστηρίου, ασκούντα καθήκοντα δικαστή του πρώτου τμήματος, I. Ziemele, A. Kumin, και S. Gervasoni (εισηγητή), δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Szpunar

γραμματέας: A. Calot Escobar

* Γλώσσα διαδικασίας: η ρουμανική.

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τον Ł. Habiak, την M. Lagrue, την L. Nicolae και τον P. J. O. Van Nuffel,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 22ας Μαΐου 2025,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Οι αιτήσεις προδικαστικής αποφάσεως αφορούν την ερμηνεία του άρθρου 2, σημείο 18, στοιχείο α′, πρώτη περίοδος, του κανονισμού (ΕΕ) 651/2014 της Επιτροπής, της 17ης Ιουνίου 2014, για την κήρυξη ορισμένων κατηγοριών ενισχύσεων ως συμβατών με την εσωτερική αγορά κατ’ εφαρμογή των άρθρων 107 και 108 [ΣΛΕΕ] (ΕΕ 2014, L 187, σ. 1) (στο εξής: ΓΚΑΚ [Γενικός Κανονισμός περί Απαλλαγής κατά Κατηγορία]), του άρθρου 1, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΕ) 2021/452 της Επιτροπής, της 15ης Μαρτίου 2021, για τη διόρθωση της ρουμανικής γλωσσικής έκδοσης του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 651/2014 για την κήρυξη ορισμένων κατηγοριών ενισχύσεων ως συμβατών με την εσωτερική αγορά κατ’ εφαρμογή των άρθρων 107 και 108 [ΣΛΕΕ] (ΕΕ 2021, L 89, σ. 1) (στο εξής: διορθωτικός κανονισμός), καθώς και των αρχών της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της ασφάλειας δικαίου.

2 Οι ως άνω αιτήσεις, των οποίων η διατύπωση είναι πανομοιότυπη ως προς τα προδικαστικά ερωτήματα, υποβλήθηκαν στο πλαίσιο δύο ένδικων διαφορών, εκ των οποίων η πρώτη μεταξύ της On Air Media Professionals SRL (στο εξής: On Air Media), εταιρία περιορισμένης ευθύνης του ρουμανικού δικαίου, και της Agenția pentru Întreprinderi Mici și Mijlocii Iași (υπηρεσίας περιφέρειας Ιασίου για τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, Ρουμανία), η δε δεύτερη, μεταξύ της Different Media SRL, επίσης εταιρίας περιορισμένης ευθύνης του ρουμανικού δικαίου, και του Ministerul Antreprenoriatului și Turismului – Agenția pentru Întreprinderi Mici și Mijlocii, Atragere de Investiții și Promovare a Exportului Iaşi (Υπουργείου Επιχειρηματικότητας και Τουρισμού – υπηρεσία περιφέρειας Ιασίου για τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις έχουσα ως σκοπό την προσέλκυση επενδύσεων και την προώθηση των εισαγωγών, Ρουμανία), σχετικά με αιτήματα επιστροφής επιχορηγήσεων που είχαν καταβληθεί αχρεωστήτως στις δύο εν λόγω εταιρίες στο πλαίσιο μέτρων στηρίξεως των επιχειρήσεων που επλήγησαν από την οικονομική κρίση την οποία προκάλεσε η πανδημία της COVID-19.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Ο ΓΚΑΚ

3 Η αιτιολογική σκέψη 14 του ΓΚΑΚ έχει ως εξής:

«Οι ενισχύσεις που χορηγούνται σε προβληματικές επιχειρήσεις θα πρέπει να εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής του παρόντος κανονισμού, δεδομένου ότι οι ενισχύσεις αυτές θα πρέπει να αξιολογούνται με βάση τις κοινοτικές κατευθυντήριες γραμμές όσον αφορά τις κρατικές ενισχύσεις για τη διάσωση και την αναδιάρθρωση προβληματικών επιχειρήσεων της 1ης Οκτωβρίου 2004 […], η ισχύς των οποίων παρατάθηκε με την ανακοίνωση της [Ευρωπαϊκής] Επιτροπής σχετικά με την παράταση της εφαρμογής των κοινοτικών κατευθυντήριων γραμμών όσον αφορά τις κρατικές ενισχύσεις για τη διάσωση και την αναδιάρθρωση προβληματικών επιχειρήσεων, της 1ης Οκτωβρίου 2004 […], ή τις κατευθυντήριες γραμμές που θα τις διαδεχθούν, ούτως ώστε να αποφεύγεται η καταστρατήγησή τους, με εξαίρεση τα καθεστώτα ενισχύσεων που αποσκοπούν στην επανόρθωση ζημιών που προκαλούνται από ορισμένες θεομηνίες. Για λόγους ασφάλειας δικαίου, κρίνεται σκόπιμο να θεσπιστούν σαφή κριτήρια που δεν απαιτούν αξιολόγηση του συνόλου των ιδιαιτεροτήτων της κατάστασης μιας επιχείρησης προκειμένου να διαπιστωθεί κατά πόσον μια επιχείρηση θεωρείται προβληματική για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού.»

4 Το άρθρο 1 του εν λόγω κανονισμού, το οποίο φέρει τον τίτλο «Πεδίο εφαρμογής», ορίζει στην παράγραφο 4 τα εξής:

«Ο παρών κανονισμός δεν εφαρμόζεται:

[…]

γ) στις ενισχύσεις για προβληματικές επιχειρήσεις, με εξαίρεση τα καθεστώτα ενισχύσεων για την επανόρθωση ζημιών που προκαλούνται από ορισμένες θεομηνίες,

[…]».

5 Η αρχική απόδοση στη ρουμανική γλώσσα του άρθρου 2 του ως άνω κανονισμού, το οποίο φέρει τον τίτλο «Ορισμοί», είχε ως εξής:

«Για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού, ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί:

[…]

18. “προβληματική επιχείρηση”: η επιχείρηση για την οποία συντρέχει τουλάχιστον μία από τις ακόλουθες προϋποθέσεις:
   α) εάν πρόκειται για εταιρεία περιορισμένης ευθύνης (πλην [μικρής ή μεσαίας επιχείρησης (ΜΜΕ)] που έχει συμπληρώσει τουλάχιστον τριετία από τη σύστασή της ή, όσον αφορά την επιλεξιμότητα για ενίσχυση χρηματοδότησης επιχειρηματικού κινδύνου, ΜΜΕ που έχει συμπληρώσει επταετία από την πρώτη εμπορική της πώληση, η οποία πληροί τα κριτήρια για επενδύσεις χρηματοδότησης επιχειρηματικού κινδύνου κατόπιν ελέγχου με

τη δέουσα επιμέλεια από τον επιλεγμένο ενδιάμεσο χρηματοπιστωτικό οργανισμό), όταν έχει απολεσθεί πάνω από το ήμισυ του εγγεγραμμένου της κεφαλαίου λόγω συσσωρευμένων ζημιών. Αυτό ισχύει όταν από την αφαίρεση των συσσωρευμένων ζημιών από τα αποθεματικά (και όλα τα άλλα στοιχεία που θεωρούνται εν γένει ως μέρος των ιδίων κεφαλαίων της εταιρείας) προκύπτει αρνητικό σωρευτικό ποσό που υπερβαίνει το ήμισυ του εγγεγραμμένου κεφαλαίου. Για την εφαρμογή της παρούσας διάταξης, ο όρος "εταιρεία περιορισμένης ευθύνης" παραπέμπει ειδικότερα στα είδη εταιρειών που αναφέρονται στο παράρτημα Ι της οδηγίας [2013/34/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με τις ετήσιες οικονομικές καταστάσεις, τις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις και συναφείς εκθέσεις επιχειρήσεων ορισμένων μορφών, την τροποποίηση της οδηγίας 2006/43/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και την κατάργηση των οδηγιών 78/660/ΕΟΚ και 83/349/ΕΟΚ του Συμβουλίου (ΕΕ 2013, L 182, σ. 19),] και ο όρος "κεφάλαιο" περιλαμβάνει, ενδεχομένως, και κάθε διαφορά από έκδοση υπέρ το άρτιο·

[…]».

Ο διορθωτικός κανονισμός

6 Οι αιτιολογικές σκέψεις 1 και 2 του διορθωτικού κανονισμού έχουν ως εξής:

«(1) Η ρουμανική γλωσσική έκδοση του [ΓΚΑΚ] περιέχει σφάλματα στην πρώτη περίοδο του άρθρου 2 σημείο 18 στοιχείο α) και στην πρώτη περίοδο του άρθρου 2 σημείο 18 στοιχείο β), τα οποία μεταβάλλουν το νόημα των διατάξεων.

(2) Ως εκ τούτου, η ρουμανική γλωσσική έκδοση του [ΓΚΑΚ] θα πρέπει να τροποποιηθεί αναλόγως. Οι λοιπές γλωσσικές εκδόσεις δεν επηρεάζονται.»

7 Το άρθρο 1 του διορθωτικού κανονισμού ορίζει στην παράγραφο 1 τα ακόλουθα:

«Ο [ΓΚΑΚ] διορθώνεται ως εξής:

Το άρθρο 2, σημείο 18, στοιχείο α′, πρώτη περίοδος, αντικαθίσταται από το ακόλουθο κείμενο: "εάν πρόκειται για εταιρεία περιορισμένης ευθύνης (πλην ΜΜΕ που δεν έχει συμπληρώσει τριετία από τη σύστασή της ή, όσον αφορά την επιλεξιμότητα για ενίσχυση χρηματοδότησης επιχειρηματικού κινδύνου, ΜΜΕ που δεν έχει συμπληρώσει επταετία από την πρώτη εμπορική της πώληση, η οποία πληροί τα κριτήρια για επενδύσεις χρηματοδότησης επιχειρηματικού κινδύνου κατόπιν ελέγχου με τη δέουσα επιμέλεια από τον επιλεγμένο ενδιάμεσο χρηματοπιστωτικό οργανισμό), όταν έχει απολεσθεί πάνω από το ήμισυ του εγγεγραμμένου της κεφαλαίου λόγω συσσωρευμένων ζημιών."»

8 Το άρθρο 2 του διορθωτικού κανονισμού ορίζει τα εξής:

«Ο παρών κανονισμός αρχίζει να ισχύει την εικοστή ημέρα από τη δημοσίευσή του στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*.»

Η απόφαση της 27ης Αυγούστου 2020

9 Η Επιτροπή ενέκρινε το καθεστώς ενισχύσεων, το οποίο φέρει τον τίτλο «Στήριξη των ΜΜΕ και των μεγάλων επιχειρήσεων για την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης που προκλήθηκε από την πανδημία COVID-19» και το οποίο της κοινοποίησε η Ρουμανία στις 20 Αυγούστου 2020, με την απόφαση C(2020) 5949 final της Επιτροπής της 27ης Αυγούστου 2020 – Κρατική ενίσχυση SA.58166 (2020/N) – Ρουμανία – COVID 19: Στήριξη των ΜΜΕ και ορισμένων μεγάλων επιχειρήσεων για την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης που προκλήθηκε από την πανδημία COVID-19 (ΕΕ 2020, C 302, σ. 1) (στο εξής: απόφαση της 27ης Αυγούστου 2020).

10 Οι αιτιολογικές σκέψεις 16 και 47 της ως άνω αποφάσεως έχουν ως εξής:

«16. Δεν επιτρέπεται η χορήγηση ενισχύσεων, βάσει του μέτρου, σε επιχειρήσεις που την 31η Δεκεμβρίου 2019 ήταν προβληματικές, κατά την έννοια του [ΓΚΑΚ], του κανονισμού απαλλαγής κατά κατηγορία στον γεωργικό τομέα (“ΚΑΚΓ”) ή του κανονισμού απαλλαγής κατά κατηγορία στον τομέα της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας (“FIBER”).

[…]

47. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή θεωρεί ότι το μέτρο είναι αναγκαίο, πρόσφορο και αναλογικό για την αντιμετώπιση σοβαρής διαταραχής στην οικονομία κράτους μέλους και ότι πληροί όλες τις προϋποθέσεις του προσωρινού πλαισίου. Συγκεκριμένα:

[…]

– Δεν επιτρέπεται η χορήγηση ενισχύσεων βάσει του μέτρου σε επιχειρήσεις οι οποίες ήταν ήδη προβληματικές την 31η Δεκεμβρίου 2019 (βλ. αιτιολογική σκέψη 16). Ως εκ τούτου, το μέτρο συνάδει με το σημείο 22 στοιχείο γ) του προσωρινού πλαισίου».

Το ρουμανικό δίκαιο

Το ΕΚΔ 130/2020

11 Το άρθρο 4, παράγραφος 1, του Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 130/2020 privind unele măsuri pentru acordarea de sprijin financiar din fonduri externe nerambursabile, aferente Programului operațional Competitivitate 2014-2020, în contextul crizei provocate de COVID-19, precum și alte măsuri în domeniul fondurilor europene (έκτακτου κυβερνητικού διατάγματος αριθ. 130/2020 σχετικά με ορισμένα μέτρα χρηματοδοτικής στηρίξεως μέσω μη επιστρεπτέων εξωτερικών πόρων του Επιχειρησιακού Προγράμματος Ανταγωνιστικότητας 2014-2020, στο πλαίσιο της κρίσης λόγω της πανδημίας COVID-19, καθώς και άλλα μέτρα στον τομέα των Ευρωπαϊκών Ταμείων), της 31ης Ιουλίου 2020 (*Monitorul Oficial al României*, μέρος I, αριθ. 705 της 6ης Αυγούστου 2020) (στο εξής: ΕΚΔ 130/2020), ορίζει τα εξής:

«Οι μικρο-επιχορηγήσεις ανέρχονται στο ποσό των 2 000 ευρώ και χορηγούνται εφάπαξ, υπό μορφή κατ’ αποκοπήν ποσού, σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΕ) 1301/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, σχετικά με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και για τη θέσπιση ειδικών διατάξεων σχετικά με τον στόχο “Επενδύσεις στην ανάπτυξη και την απασχόληση” και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1080/2006 (ΕΕ 2013, L 347, σ. 289), όπως έχει τροποποιηθεί, και το άρθρο 67, παράγραφος 1, στοιχείο γ’, του κανονισμού (ΕΕ) 1303/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της

17ης Δεκεμβρίου 2013, περί καθορισμού κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1083/2006 του Συμβουλίου (ΕΕ 2013, L 347, σ. 320).»

12 Κατά το άρθρο 6 του ΕΚΔ 130/2020:

«Οι μικρο-επιχορηγήσεις που προβλέπονται στο άρθρο 4, παράγραφος 1, καταβάλλονται, στο πλαίσιο συμβάσεως κρατικής ενισχύσεως, σε δικαιούχους που πληρούν σωρευτικώς τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

a) άσκησαν συνήθη/επιχειρησιακή δραστηριότητα επί τουλάχιστον ένα ημερολογιακό έτος πριν από την ημερομηνία υποβολής της αιτήσεως χρηματοδοτήσεως, εξαιρουμένων των [δραστηριοτήτων αυτοαπασχολούμενων φυσικών προσώπων με ατομική άδεια ασκήσεως επαγγέλματος και των ατομικών ιατρείων], η έναρξη δραστηριότητας των οποίων μπορεί να έχει πραγματοποιηθεί το αργότερο έως την 1η Φεβρουαρίου 2020·

b) έχουν πραγματοποιήσει, κατά το οικονομικό έτος που προηγείται της υποβολής της αιτήσεως χρηματοδοτήσεως, κύκλο εργασιών ανερχόμενο τουλάχιστον στο ισοδύναμο των 5 000 ευρώ σε [ρουμανικά λέι (RON)] κατά την ημερομηνία υποβολής της αιτήσεως χρηματοδοτήσεως, εξαιρουμένων των δικαιούχων της κρατικής ενισχύσεως του άρθρου 5, παράγραφος 1, στοιχείο a, οι οποίοι συστάθηκαν ως νομικά πρόσωπα το 2019, με κύκλο εργασιών μικρότερο των 5 000 ευρώ, και για τους οποίους το ελάχιστο όριο κύκλου εργασιών υπολογίζεται πολλαπλασιάζοντας τον αριθμό των πλήρων μηνών δραστηριότητας το 2019 επί το ποσό των 415 ευρώ, και των δικαιούχων της κρατικής ενισχύσεως του άρθρου 5, παράγραφος 1, στοιχεία b και c·

c) εξακολουθούν να ασκούν τη δραστηριότητα για χρονικό διάστημα τουλάχιστον έξι μηνών κατόπιν της χορηγήσεως στηρίξεως υπό τη μορφή μικρο-επιχορηγήσεως.»

13 Το άρθρο 32 του ΕΚΔ 130/2020 προβλέπει τα ακόλουθα:

«(1) Οι κανόνες περί χορηγήσεως των κρατικών ενισχύσεων καθορίζονται στο πλαίσιο του καθεστώτος κρατικών ενισχύσεων – Στήριξη των ΜΜΕ, που υπόκειται σε γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

(2) Οποιαδήποτε τροποποίηση και/ή προσθήκη στο καθεστώς κρατικών ενισχύσεων – Στήριξη των ΜΜΕ τίθεται σε ισχύ από της ημερομηνίας κοινοποιήσεως της αποφάσεως περί εγκρίσεως από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.»

Η κανονιστική απόφαση 1060/2857/2020

14 Το παράρτημα της Ordinul nr. 1060/2857/2020 pentru aprobarea Schemei de ajutor de stat – Sprijin pentru IMM-uri în vederea depășirii crizei economice generate de pandemia de COVID-19 (κανονιστικής αποφάσεως 1060/2857/2020 περί εγκρίσεως του καθεστώτος κρατικών ενισχύσεων – Στήριξη των ΜΜΕ για την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσεως που προκλήθηκε από την πανδημία COVID-19), της 8ης Σεπτεμβρίου 2020 (*Monitorul Oficial al României*, μέρος I, αριθ. 835 της 11ης Σεπτεμβρίου 2020) (στο εξής: κανονιστική απόφαση 1060/2857/2020), η οποία εκδόθηκε από το Ministerul Economiei, Energiei și Mediului de Afaceri (Υπουργείο

Οικονομίας, Ενέργειας και Επιχειρηματικού Περιβάλλοντος, Ρουμανία) και από το Ministerul Fondurilor Europene (Υπουργείο αρμόδιο για ζητήματα Ευρωπαϊκών Ταμείων, Ρουμανία), περιλαμβάνει στο σημείο 3.6 τον εξής ορισμό:

«“προβληματικές επιχειρήσεις” – σύμφωνα με το άρθρο 2, σημείο 18, στοιχείο α′, του [ΓΚΑΚ], μια επιχείρηση θεωρείται προβληματική στις ακόλουθες περιπτώσεις:

i) εάν πρόκειται για εταιρία περιορισμένης ευθύνης (πλην ΜΜΕ που έχει συμπληρώσει τουλάχιστον τριετία από τη σύστασή της), όταν έχει απολεσθεί πάνω από το ήμισυ του εγγεγραμμένου εταιρικού κεφαλαίου λόγω συσσωρευμένων ζημιών. Αυτό ισχύει όταν από την αφαίρεση των συσσωρευμένων ζημιών από τα αποθεματικά (και όλα τα άλλα στοιχεία που θεωρούνται εν γένει ως μέρος των ιδίων κεφαλαίων της εταιρείας) προκύπτει αρνητικό σωρευτικό ποσό που υπερβαίνει το ήμισυ του εγγεγραμμένου εταιρικού κεφαλαίου. Για την εφαρμογή της παρούσας διατάξεως, ως “εταιρία περιορισμένης ευθύνης” νοείται ειδικότερα κάθε μορφή επιχειρήσεως που μνημονεύεται στο παράρτημα I της οδηγίας [2013/34], ο δε όρος “εταιρικό κεφάλαιο” περιλαμβάνει, κατά περίπτωση, κάθε διαφορά από έκδοση εταιρικών μεριδίων υπέρ το άρτιο·

[…]».

15 Το σημείο 6.19 του παραρτήματος της εν λόγω κανονιστικής αποφάσεως προβλέπει τα ακόλουθα:

«Τα γενικά κριτήρια επιλεξιμότητας των δικαιούχων επιχειρήσεων που υποβάλλουν αίτηση χρηματοδοτήσεως στο πλαίσιο του παρόντος καθεστώτος κρατικών ενισχύσεων είναι τα εξής:

a) να μην αποτελούν, στις 31 Δεκεμβρίου 2019, προβληματικές επιχειρήσεις κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 18, του [ΓΚΑΚ], εξαιρουμένων [των αυτοαπασχολούμενων φυσικών προσώπων με ατομική άδεια ασκήσεως επαγγέλματος και των ατομικών ιατρείων]·

b) να μην έχει εκδοθεί ή εκτελεσθεί εις βάρος τους απόφαση περί ανακτήσεως κρατικής ενισχύσεως […]·

c) να μην τελούν υπό διαδικασία πτωχευτικού συμβιβασμού, εκκαθαρίσεως, αφερεγγυότητας ή πτωχεύσεως.»

Η κανονιστική απόφαση 2989/2020

16 Το σημείο 8.11 του παραρτήματος της Ordinul nr. 2989/2020 privind aprobarea Procedurii de implementare a măsurii «Microgranturi acordate din fonduri externe nerambursabile» din cadrul schemei de ajutor de stat instituite prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 130/2020 privind unele măsuri pentru acordarea de sprijin financiar din fonduri externe nerambursabile, aferente Programului operațional Competitivitate 2014-2020, în contextul crizei provocate de COVID-19, precum și alte măsuri în domeniul fondurilor europene (κανονιστικής αποφάσεως αριθ. 2989/2020 περί κυρώσεως της διαδικασίας εφαρμογής του μέτρου «Μικρο-επιχορηγήσεις που χορηγούνται μέσω μη επιστρεπτέων εξωτερικών πόρων» στο πλαίσιο του καθεστώτος κρατικών ενισχύσεων το οποίο θεσπίσθηκε με το έκτακτο κυβερνητικό διάταγμα αριθ. 130/2020 σχετικά με ορισμένα μέτρα χρηματοδοτικής στηρίξεως μέσω μη επιστρεπτέων εξωτερικών πόρων του Επιχειρησιακού Προγράμματος Ανταγωνιστικότητας 2014-2020, στο πλαίσιο της κρίσης λόγω της πανδημίας COVID-19, καθώς και άλλα μέτρα στον τομέα των Ευρωπαϊκών Ταμείων),

της 30ής Σεπτεμβρίου 2020 (*Monitorul Oficial al României*, μέρος I, αριθ. 902 της 5ης Οκτωβρίου 2020), ορίζει, κατ' ουσίαν, ότι η κρατική ενίσχυση ανακτάται στο σύνολό της αν, κατόπιν ελέγχων διενεργούμενων μετά την υπογραφή των συμβάσεων χρηματοδοτήσεως, διαπιστωθεί ότι ο δικαιούχος δεν εμπίπτει στην κατηγορία των επιλέξιμων δικαιούχων κατά το ΕΚΔ 130/2020.

Οι διαφορές των κύριων δικών και τα προδικαστικά ερωτήματα

17 Στις 20 Αυγούστου 2020 η Ρουμανία κοινοποίησε στην Επιτροπή καθεστώς ενισχύσεων το οποίο έφερε τον τίτλο «Στήριξη των ΜΜΕ και των μεγάλων επιχειρήσεων για την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης που προκλήθηκε από την πανδημία COVID-19». Η Επιτροπή ενέκρινε το εν λόγω καθεστώς ενισχύσεων με την απόφαση της 27ης Αυγούστου 2020.

18 Κατά την αιτιολογική σκέψη 16 της ως άνω αποφάσεως ουδόλως επιτρεπόταν η χορήγηση κρατικής ενισχύσεως, βάσει του εγκεκριμένου καθεστώτος, σε επιχειρήσεις που ήταν προβληματικές, κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 18, του ΓΚΑΚ, στις 31 Δεκεμβρίου 2019. Όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 47 της εν λόγω αποφάσεως, αυτή ήταν μία από τις προϋποθέσεις που είχε καθορίσει η Επιτροπή προκειμένου να κρίνει το καθεστώς ενισχύσεων αναγκαίο, πρόσφορο και σύμφωνο με την αρχή της αναλογικότητας και, ως εκ τούτου, συμβατό με την εσωτερική αγορά.

19 Κατόπιν της κοινοποιήσεως της αποφάσεως της 27ης Αυγούστου 2020, το καθεστώς ενισχύσεων τέθηκε σε εφαρμογή από τις ρουμανικές αρχές με την κανονιστική απόφαση 1060/2857/2020.

20 Το σημείο 6.1 του παραρτήματος της ανωτέρω κανονιστικής αποφάσεως προέβλεπε τη χορήγηση ενισχύσεως μέγιστου ύψους ισοδύναμου με 2 000 ευρώ ανά δικαιούχο για ορισμένες κατηγορίες ΜΜΕ.

21 Σύμφωνα με την απόφαση της 27ης Αυγούστου 2020, ένα εκ των γενικών κριτηρίων επιλεξιμότητας που έπρεπε όσοι δικαιούνταν να υποβάλουν αίτηση χρηματοδοτήσεως ήταν, κατά το σημείο 6.19 του παραρτήματος της κανονιστικής αποφάσεως, να μην αποτελούν στις 31 Δεκεμβρίου 2019 προβληματικές επιχειρήσεις, κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 18, του ΓΚΑΚ. Ο κατά την εν λόγω διάταξη ορισμός της «προβληματικής επιχειρήσεως» μνημονευόταν εκ νέου στη σημείο 3.6, στοιχείο i, του παραρτήματος της κανονιστικής αποφάσεως.

22 Στο πλαίσιο του ανωτέρω καθεστώτος ενισχύσεων, οι On Air Media και Different Media συνήψαν, στις 10 Δεκεμβρίου 2020, συμβάσεις χρηματοδοτήσεως δυνάμει των οποίων εκάστη εκ των εν λόγω εταιριών έλαβε μικρο-επιχορήγηση ύψους 9 679 RON (περίπου 1 945 ευρώ), για να αντιμετωπίσει την οικονομική κρίση που προκλήθηκε λόγω της πανδημίας της COVID-19.

23 Για καθεμιά από τις εν λόγω μικρο-επιχορηγήσεις εκδόθηκε απόφαση περί ανακτήσεως, συγκεκριμένα δε στις 8 Νοεμβρίου 2022 για την On Air Media και στις 18 Οκτωβρίου 2022 για την Different Media, αντιστοίχως. Οι ρουμανικές αρχές έκριναν ότι οι εν λόγω εταιρίες δεν πληρούσαν μία από τις εκ του νόμου προβλεπόμενες προϋποθέσεις για τη χορήγηση των επίμαχων ενισχύσεων, καθόσον την 31η Δεκεμβρίου 2019 ήταν «προβληματικές επιχειρήσεις», κατά την έννοια του σημείου 3.6, στοιχείο i, του παραρτήματος της κανονιστικής αποφάσεως 1060/2857/2020, δεδομένου ότι οι κεφαλαιουχικές ζημίες που κατέγραψαν οι εταιρίες κατά την προμνημονευθείσα ημερομηνία υπερέβαιναν κατά πολύ το ήμισυ του εγγεγραμμένου κεφαλαίου τους.

24 Οι On Air Media και Different Media άσκησαν προσφυγές κατά των ως άνω αποφάσεων περί ανακτήσεως ενώπιον του Tribunalul Neamț (πρωτοδικείου Neamț, Ρουμανία). Οι εν λόγω εταιρίες υποστήριξαν ότι πληρούσαν όλες τις προϋποθέσεις που προβλέπονταν για τη λήψη μικρο-επιχορηγήσεων και, ειδικότερα, ότι δεν είχαν τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα προβληματικών επιχειρήσεων, κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 18, του ΓΚΑΚ. Συγκεκριμένα, οι σχετικές διατάξεις, κατά την απόδοση του εν λόγω κανονισμού στη ρουμανική γλώσσα, εξαιρούσαν από την κατηγορία των «προβληματικών επιχειρήσεων» τις «ΜΜΕ που έχουν συμπληρώσει τουλάχιστον τριετία από τη σύστασή τους». On Air Media και Different Media προέβαλαν ότι είχαν συσταθεί δεκατρία και δεκαοκτώ έτη, αντιστοίχως, πριν από τη σύναψη των συμβάσεων χρηματοδοτήσεώς τους.

25 Το Tribunalul Neamț (πρωτοδικείο Neamț) απέρριψε τις ασκηθείσες προσφυγές. Το εν λόγω δικαστήριο στηρίχθηκε στο ότι η απόδοση του ΓΚΑΚ στη ρουμανική γλώσσα είχε διορθωθεί με τον διορθωτικό κανονισμό κατόπιν της καταβολής των επιχορηγήσεων στις On Air Media και Different Media και ότι, κατόπιν της σχετικής διορθώσεως, ο ΓΚΑΚ ορίζει ότι εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής της έννοιας των «προβληματικών επιχειρήσεων» και, ως εκ τούτου, είναι επιλέξιμες για την επίμαχη ενίσχυση μόνον οι ΜΜΕ που δεν έχουν συμπληρώσει τριετία από της συστάσεώς τους, και όχι, όπως κατά την αρχική απόδοση του κανονισμού στα ρουμανικά, οι ΜΜΕ που έχουν συμπληρώσει τουλάχιστον τρία έτη από της συστάσεώς τους.

26 Το ως άνω δικαστήριο έκρινε ότι ο διορθωτικός κανονισμός δεν τροποποίησε τον ΓΚΑΚ, αλλά απλώς διόρθωσε την απόδοσή του στη ρουμανική γλώσσα, καθόσον στο πρωτότυπο αγγλικό κείμενο μνημονεύονταν εξαρχής οι ΜΜΕ «που δεν έχουν συμπληρώσει τριετία από τη σύστασή τους». Ως εκ τούτου, το πρωτοβάθμιο δικαστήριο εφάρμοσε το άρθρο 2, σημείο 18, του ΓΚΑΚ, ως είχε κατόπιν της διορθώσεώς του με τον διορθωτικό κανονισμό, και αποφάνθηκε ότι οι On Air Media και Different Media δεν πληρούσαν, κατά τον χρόνο υποβολής των αιτήσεών τους επιχορηγήσεως, το σύνολο των κριτηρίων επιλεξιμότητας.

27 Οι εν λόγω εταιρίες αναιρεσίβαλαν τις πρωτοβάθμιες αποφάσεις ενώπιον του Curtea de Apel Bacău (εφετείο Bacău, Ρουμανία), ήτοι ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου.

28 Ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, οι εταιρίες υποστηρίζουν, κατά πρώτον, ότι οι ρουμανικές αρχές εφάρμοσαν αναδρομικώς τον διορθωτικό κανονισμό, δεδομένου ότι αυτός εκδόθηκε τον Μάρτιο του 2021, ήτοι πλέον των τριών μηνών κατόπιν της υπογραφής των επίμαχων συμβάσεων χρηματοδοτήσεως και, μάλιστα, ενώ οι συγκεκριμένες επιχορηγήσεις είχαν ήδη χρησιμοποιηθεί για την αγορά εξοπλισμού.

29 Κατά δεύτερον, διατείνονται ότι η μνεία περί «πρωτότυπου κειμένου του κανονισμού» στην αγγλική γλώσσα, η οποία διαλαμβάνεται στο σκεπτικό της πρωτόδικης αποφάσεως, στερείται νομικού ερείσματος, δεδομένου ότι η ρουμανική γλώσσα αποτελεί μία από τις 24 επίσημες γλώσσες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως ακριβώς και οποιαδήποτε άλλη από τις 23 λοιπές γλώσσες.

30 Κατά τρίτον, επισημαίνουν ότι, κατά την ημερομηνία υπογραφής των επίμαχων συμβάσεων χρηματοδοτήσεως, η απόδοση του ΓΚΑΚ στη ρουμανική γλώσσα ίσχυε επί έξι και πλέον έτη άνευ τροποποιήσεως και ότι το γράμμα του εν λόγω κανονισμού ήταν απολύτως σύμφωνο με τις λοιπές εφαρμοστέες εν προκειμένω νομοθετικές και κανονιστικές πράξεις, ιδίως δε με την κανονιστική απόφαση 1060/2857/2020, της οποίας το κείμενο ήταν πανομοιότυπο. Υπό τις συνθήκες αυτές, υποστηρίζουν ότι υπέβαλαν τις αιτήσεις τους επιχορηγήσεως, και ότι υπέγραψαν και εκτέλεσαν τη σύμβαση χρηματοδοτήσεως ενεργώντας καθ' όλα καλόπιστα.

31 Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι πρέπει να αποφανθεί επί του ζητήματος αν η έκδοση κανονισμού με τον οποίο διορθώνεται η γλωσσική απόδοση ενός αρχικού κανονισμού της Ένωσης συνεπάγεται την αναδρομική εφαρμογή της διορθωμένης αποδόσεως ήδη από της θέσεως σε ισχύ του εν λόγω αρχικού κανονισμού ή εάν παράγει αποτελέσματα αποκλειστικώς από του χρονικού σημείου της θέσεως σε ισχύ του διορθωτικού κανονισμού.

32 Διερωτάται επίσης αν οι αρχές της ασφάλειας δικαίου και της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης αντιτίθενται στην ανάκτηση κρατικών ενισχύσεων οι οποίες χορηγήθηκαν τηρουμένων των προϋποθέσεων που καθορίζονταν με την αρχική απόδοση του ΓΚΑΚ στη ρουμανική γλώσσα, σε περιστάσεις όπως αυτές των υποθέσεων των οποίων έχει επιληφθεί το εν λόγω δικαστήριο.

33 Επισημαίνει, τέλος, ότι η εθνική νομολογία επί των ζητημάτων αυτών δεν είναι ομοιόμορφη.

34 Υπό τις ανωτέρω συνθήκες, το Curtea de Apel Bacău (εφετείο Bacău) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Συνεπάγεται η έκδοση κανονισμού για τη διόρθωση της επίσημης απόδοσης στη ρουμανική γλώσσα κανονισμού της Ένωσης, ήτοι του [διορθωτικού κανονισμού], την αναδρομική εφαρμογή του διορθωμένου κειμένου από το χρονικό σημείο της θέσεως σε ισχύ του αρχικού κανονισμού ή παράγει ο διορθωτικός κανονισμός αποτελέσματα αποκλειστικώς για το μέλλον, μετά τη θέση του σε ισχύ, σε περίπτωση που οι εθνικές αρχές είχαν χορηγήσει κρατική ενίσχυση σύμφωνα με τις προϋποθέσεις που καθορίζονταν στην αρχική απόδοση του [ΓΚΑΚ] στη ρουμανική γλώσσα, ζητούν δε, κατόπιν της θέσεως σε ισχύ του [διορθωτικού κανονισμού], την ανάκτηση της χορηγηθείσας κρατικής ενίσχυσης;

2) Συνεπάγεται η αρχή της ισοδυναμίας των γλωσσικών αποδόσεων κανονισμού της Ένωσης ότι οι εθνικές αρχές κράτους μέλους μπορούν να επικαλεστούν, έναντι δικαιούχου κρατικής ενίσχυσης που χορηγήθηκε σύμφωνα με την αρχική απόδοση στη ρουμανική γλώσσα του [ΓΚΑΚ], τις διατάξεις του [διορθωτικού κανονισμού] για τη διόρθωση της συγκεκριμένης γλωσσικής απόδοσης, προκειμένου να ζητήσουν την ανάκτηση της κρατικής ενίσχυσης, χωρίς ουδόλως να εγείρεται ζήτημα υπαιτιότητας του δικαιούχου της ενίσχυσης;

3) Έχει το δίκαιο της Ένωσης και, ειδικότερα, οι αρχές της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της ασφάλειας δικαίου την έννοια ότι αντιτίθενται στην ανάκτηση της κρατικής ενίσχυσης που χορηγήθηκε σύμφωνα με τις προϋποθέσεις οι οποίες καθορίζονται στην αρχική απόδοση στη ρουμανική γλώσσα, πλην όμως δεν υπήρχαν στις λοιπές γλωσσικές αποδόσεις του [ΓΚΑΚ], σε περίπτωση που και η ρουμανική γλωσσική απόδοση διορθώθηκε εντούτοις με τον [διορθωτικό κανονισμό] μετά τη χορήγηση της κρατικής ενίσχυσης;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

35 Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινισθεί αν ο διορθωτικός κανονισμός έχει την έννοια ότι διορθώνει αναδρομικώς την απόδοση του ΓΚΑΚ στη ρουμανική γλώσσα, ήτοι από το χρονικό σημείο θέσεως σε ισχύ του ΓΚΑΚ.

36 Κατ' αρχάς, υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία, υφίσταται πρόδηλο συμφέρον της έννομης τάξεως της Ένωσης, προκειμένου να αποτρέπονται μελλοντικές ερμηνευτικές αποκλίσεις, για την ομοιόμορφη ερμηνεία κάθε διατάξεως του δικαίου της Ένωσης, την οποία είναι αρμόδιο να διασφαλίζει το Δικαστήριο βάσει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ (πρβλ. αποφάσεις της 18ης Οκτωβρίου 1990, Dzodzi, C-297/88 και C-197/89, EU:C:1990:360, σκέψεις 37 και 38, και της 16ης Ιουνίου 2016, Rodríguez Sánchez, C-351/14, EU:C:2016:447, σκέψη 61).

37 Η ανάγκη ομοιόμορφης ερμηνείας των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης δεν επιτρέπει, σε περίπτωση αμφιβολίας, να λαμβάνεται μεμονωμένα υπόψη το κείμενο διατάξεως, αλλά, αντιθέτως, απαιτεί την ερμηνεία και εφαρμογή του υπό το πρίσμα της αποδόσεώς του στις άλλες επίσημες γλώσσες (αποφάσεις της 5ης Δεκεμβρίου 1967, van der Vecht, 19/67, EU:C:1967:49, σ. 456, και της 10ης Απριλίου 2025, Tartisai, C-238/24, EU:C:2025:258, σκέψη 30).

38 Πάντως, όπως έχει επίσης κρίνει παγίως το Δικαστήριο, πρέπει, κατ' αρχήν, να αναγνωρίζεται η ίδια αξία σε όλες τις γλωσσικές αποδόσεις νομοθετήματος της Ένωσης (αποφάσεις της 2ας Απριλίου 1998, EMU Tabac κ.λπ., C-296/95, EU:C:198:152, σκέψη 36, και της 4ης Οκτωβρίου 2024, AFAÏA, C-228/23, EU:C:2024:829, σκέψη 38).

39 Σε περίπτωση αποκλίσεως μεταξύ των διάφορων γλωσσικών αποδόσεων ενός νομοθετήματος της Ένωσης, η επίμαχη διάταξη πρέπει να ερμηνεύεται με γνώμονα την όλη οικονομία και τον σκοπό της ρυθμίσεως της οποίας αποτελεί στοιχείο (αποφάσεις της 27ης Οκτωβρίου 1977, Bouchereau, 30/77, EU:C:1977:172, σκέψη 14, και της 10ης Απριλίου 2025, Tartisai, C-238/24, EU:C:2025:258, σκέψη 30).

40 Ωστόσο, μια τέτοια ερμηνεία διατάξεως του δικαίου της Ένωσης δεν μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα να καθίσταται άνευ πρακτικής αποτελεσματικότητας το σαφές και συγκεκριμένο γράμμα της διατάξεως (αποφάσεις της 8ης Δεκεμβρίου 2005, ΕΚΤ κατά Γερμανίας, C-220/03, EU:C:2005:748, σκέψη 31, και της 3ης Σεπτεμβρίου 2024, Illumina και Grail, C-611/22 P και C-625/22 P, EU:C:2024:677, σκέψη 126).

41 Η διάσταση μεταξύ της αποδόσεως στη ρουμανική γλώσσα, της οποίας το γράμμα είναι σαφές και άνευ αμφισημίας, και των λοιπών γλωσσικών αποδόσεων του άρθρου 2, σημείο 18, του ΓΚΑΚ είχε ως αποτέλεσμα την εκ μέρους της Επιτροπής έκδοση του διορθωτικού κανονισμού λόγω του οποίου ανέκυψαν οι διαφορές των κύριων δικών.

42 Ο ΓΚΑΚ, με τον οποίο ορισμένες κατηγορίες ενισχύσεων κηρύσσονται συμβατές με την εσωτερική αγορά κατ' εφαρμογήν των άρθρων 107 και 108 ΣΛΕΕ, εξαιρεί από το πεδίο εφαρμογής του, κατά το άρθρο του 1, παράγραφος 4, στοιχείο γ', τις «προβληματικές επιχειρήσεις», των οποίων ο ορισμός μνημονεύεται στο άρθρο 2, σημείο 18, του ΓΚΑΚ.

43 Ενώ, με διατύπωση ουδόλως αμφίσημη, η αρχική απόδοση του ως άνω άρθρου 2, σημείο 18, στη ρουμανική γλώσσα, η οποία δημοσιεύθηκε στις 26 Ιουνίου 2014 στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, εξαιρούσε από την κατηγορία των προβληματικών επιχειρήσεων, όσον αφορά τις εταιρίες περιορισμένης ευθύνης, τις ΜΜΕ που έχουν συμπληρώσει τουλάχιστον τριετία από τη σύστασή τους, οι λοιπές γλωσσικές αποδόσεις της εν λόγω διατάξεως, οι οποίες δημοσιεύθηκαν την ίδια ημέρα στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, εξαιρούσαν από τη συγκεκριμένη κατηγορία, με εξίσου σαφή διατύπωση, τις ΜΜΕ που δεν είχαν συμπληρώσει τριετία από τη σύστασή τους.

44 Όσον αφορά το ζήτημα αν ο διορθωτικός κανονισμός έχει αναδρομική ισχύ, υπενθυμίζεται, κατ' αρχάς, ότι, βάσει του άρθρου 297 ΣΛΕΕ, οι νομοθετικές πράξεις της Ένωσης τίθενται σε ισχύ από την ημερομηνία που ορίζουν ή, άλλως, την εικοστή ημέρα από τη δημοσίευσή τους.

45 Εν συνεχεία, από πάγια νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι, αντιθέτως προς τους διαδικαστικούς κανόνες, οι οποίοι εφαρμόζονται εν γένει κατά την ημερομηνία θέσεώς τους σε ισχύ, οι κανόνες ουσιαστικού δικαίου της Ένωσης πρέπει, προκειμένου να διασφαλίζεται η τήρηση των αρχών της ασφάλειας δικαίου και της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, να ερμηνεύονται υπό την έννοια ότι αφορούν καταστάσεις που έχουν διαμορφωθεί πριν από τη θέση τους σε ισχύ μόνον κατά το μέτρο που προκύπτει σαφώς από το γράμμα τους, τους σκοπούς τους ή την οικονομία τους ότι πρέπει να παράγουν τέτοια αποτελέσματα (πρβλ. απόφαση της 22ας Ιουνίου 2022, Volvo και DAF Trucks, C-267/20, EU:C:2022:494, σκέψη 31 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

46 Εν προκειμένω, ο διορθωτικός κανονισμός, ο οποίος αφορά κανόνα ουσιαστικού δικαίου, ορίζει, στο άρθρο 2, ότι τίθεται σε ισχύ την εικοστή ημέρα από τη δημοσίευσή του στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης* και δεν προβλέπει ρητώς ότι παράγει αποτελέσματα σε προγενέστερο χρόνο.

47 Ωστόσο, η αναδρομική ισχύς του διορθωτικού κανονισμού συνάγεται σαφώς από τον σκοπό του.

48 Ο διορθωτικός κανονισμός, όπως επισημαίνεται στις αιτιολογικές του σκέψεις 1 και 2, έχει ως σκοπό να διορθώσει την απόδοση στη ρουμανική γλώσσα, μη επηρεαζόμενων των λοιπών γλωσσικών αποδόσεων, της πρώτης περιόδου του άρθρου 2, σημείο 18, στοιχείο α', του ΓΚΑΚ και της πρώτης περιόδου το άρθρου 2, σημείο 18, στοιχείο β', του ίδιου κανονισμού, δεδομένου ότι η συγκεκριμένη γλωσσική απόδοση ενέχει σφάλματα τα οποία μεταβάλλουν το νόημα των εν λόγω διατάξεων.

49 Από το ίδιο το αντικείμενο του διορθωτικού κανονισμού προκύπτει ότι αυτός έχει ως σκοπό να αποκαταστήσει την ομοιόμορφη ερμηνεία της οποίας πρέπει να τυγχάνει το άρθρο 2, σημείο 18, του ΓΚΑΚ ως προς όλες τις γλωσσικές αποδόσεις της διατάξεως, διορθώνοντας εξαρχής, με αναδρομική ισχύ, το μεταφραστικό σφάλμα που ενείχε η απόδοση του ΓΚΕΚ στη ρουμανική γλώσσα.

50 Πράγματι, εάν ο διορθωτικός κανονισμός είχε διορθώσει την απόδοση του ΓΚΕΚ στη ρουμανική γλώσσα αποκλειστικώς για το μέλλον, θα επέτρεπε τη συνύπαρξη ασυμβίβαστων μεταξύ τους αποδόσεων του εν λόγω κανονισμού, οι οποίες θα στηρίζονταν αμφότερες σε σαφή και συγκεκριμένη διατύπωση, κατά το χρονικό διάστημα μεταξύ της θέσεως σε ισχύ του ΓΚΑΚ και της θέσεως σε ισχύ του διορθωτικού κανονισμού.

51 Μια τέτοια ερμηνεία του διορθωτικού κανονισμού θα προσέκρουε στην απαίτηση περί ομοιόμορφης ερμηνείας και εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης, η οποία υπομνήσθηκε στις σκέψεις 36 και 37 της παρούσας αποφάσεως.

52 Κατά συνέπεια, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι ο διορθωτικός κανονισμός έχει την έννοια ότι διορθώνει αναδρομικώς την απόδοση του ΓΚΑΚ στη ρουμανική γλώσσα, ήτοι από το χρονικό σημείο θέσεως σε ισχύ του ΓΚΑΚ.

Επί του δευτέρου και του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος

53 Με το δεύτερο και το τρίτο προδικαστικό ερώτημα, τα οποία πρέπει να εξετασθούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινισθεί αν οι αρχές της ασφάλειας δικαίου και της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται στην ανάκτηση, βάσει του διορθωτικού κανονισμού, των ενισχύσεων που χορήγησε η Ρουμανία πριν από την έκδοση του εν λόγω κανονισμού, στο πλαίσιο του καθεστώτος ενισχύσεων το οποίο είχε εγκριθεί με την απόφαση της 27ης Αυγούστου 2020.

54 Όπως κρίθηκε με τη σκέψη 52 της παρούσας αποφάσεως, ο διορθωτικός κανονισμός διορθώνει αναδρομικώς την απόδοση του ΓΚΑΚ στη ρουμανική γλώσσα, ήτοι από το χρονικό σημείο θέσεως σε ισχύ του ΓΚΑΚ.

55 Λαμβανομένης υπόψη της διορθωμένης αποδόσεως στη ρουμανική γλώσσα, δεν αμφισβητείται ότι οι On Air Media και Different Media έπρεπε να θεωρηθούν προβληματικές επιχειρήσεις, κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 18, του ΓΚΑΚ, και, ως εκ τούτου, έπρεπε να αποκλεισθούν από το ευεργέτημα των επίμαχων στις υποθέσεις των κύριων δικών επιχορηγήσεων.

56 Κατά πάγια νομολογία, η διαπίστωση του παράνομου χαρακτήρα μιας ενισχύσεως πρέπει, κατ' αρχήν, να έχει ως αποτέλεσμα την ανάκτησή της από τις εθνικές αρχές, προκειμένου να αποκαθίσταται η προτέρα κατάσταση (πρβλ. αποφάσεις της 8ης Δεκεμβρίου 2011, Residex Capital IV, C-275/10, EU:C:2011:814, σκέψη 33, και διάταξη της 28ης Φεβρουαρίου 2024, Ελλάδα κατά Επιτροπής, C-797/22 P, EU:C:2024:174, σκέψη 71).

57 Ωστόσο, σε περίπτωση κατά την οποία θέτουν σε εφαρμογή το δίκαιο της Ένωσης, οι εθνικές αρχές οφείλουν να τηρούν τις θεμελιώδεις αρχές του, μεταξύ των οποίων καταλέγονται οι αρχές της ασφάλειας δικαίου και της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης (αποφάσεις της 1ης Απριλίου 1993, Lageder κ.λπ., C-31/91 και C-44/91, EU:C:1993:132, σκέψη 33, και της 5ης Σεπτεμβρίου 2024, Novo Banco κ.λπ., C-498/22 έως C-500/22, EU:C:2024:686, σκέψη 100).

58 Η αρχή της ασφάλειας δικαίου συνεπάγεται ότι μια ρύθμιση της Ένωσης πρέπει να παρέχει στους ενδιαφερομένους τη δυνατότητα να γνωρίζουν με ακρίβεια την έκταση των υποχρεώσεων που τους επιβάλλει (αποφάσεις της 1ης Οκτωβρίου 1998, Ηνωμένο Βασίλειο κατά Επιτροπής, C-209/96, EU:C:1998:448, σκέψη 35, και της 22ας Φεβρουαρίου 2022, Stichting Rookpreventie Jeugd κ.λπ., C-160/20, EU:C:2022:101, σκέψη 41).

59 Μολονότι, κατά κανόνα, η αρχή της ασφάλειας δικαίου δεν επιτρέπει πράξη της Ένωσης να έχει ως χρονικό σημείο αφετηρίας της ισχύος της ημερομηνία προγενέστερη της δημοσιεύσεως ή της κοινοποιήσεώς της, μπορεί, κατ' εξαίρεση, να ισχύει το αντίθετο, σε περίπτωση που αυτό απαιτείται από σκοπό γενικού συμφέροντος και εφόσον προστατεύεται δεόντως η δικαιολογημένη εμπιστοσύνη των ενδιαφερομένων (αποφάσεις της 25ης Ιανουαρίου 1979, Racke, 98/78, EU:C:1979:14, σκέψη 20, και της 12ης Νοεμβρίου 1981, Meridionale Industria Salumi κ.λπ., 212/80 έως 217/80, EU:C:1981:270, σκέψη 10), καθώς και στο μέτρο που από τη διατύπωση, τους σκοπούς ή την οικονομία των οικείων κανόνων προκύπτει σαφώς ότι πρέπει να τους αναγνωρισθεί τέτοιο αποτέλεσμα [αποφάσεις της 24ης Σεπτεμβρίου 2002, Falck και Acciaierie di Bolzano, C-74/00 P και C-75/00 P, EU:C:2002:524, σκέψη 119, και της 30ής Απριλίου 2019, Ιταλία κατά Συμβουλίου (Αλιευτική ποσόστωση για τον ξιφία της Μεσογείου), C-611/17, EU:C:2019:332, σκέψη 106 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

60 Όσον αφορά την προϋπόθεση περί τηρήσεως της αρχής της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία, το δικαίωμα επικλήσεως της συγκεκριμένης αρχής προϋποθέτει ότι έχουν δοθεί από τις αρμόδιες αρχές της Ένωσης στον ενδιαφερόμενο συγκεκριμένες, ανεπιφύλακτες και συγκλίνουσες διαβεβαιώσεις, προερχόμενες από αρμόδιες και αξιόπιστες πηγές (απόφαση της 5ης Μαρτίου 2019, Eesti Pagar, C-349/17 P, EU:C:2019:172, σκέψη 97 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

61 Πράγματι, τυχόν πρακτική κράτους μέλους η οποία δεν συνάδει με σαφή ρύθμιση της Ένωσης δεν μπορεί να δημιουργήσει δικαιολογημένη εμπιστοσύνη σε ιδιώτη που ωφελείται από την κατάσταση η οποία έχει δημιουργηθεί κατ' αυτόν τον τρόπο (αποφάσεις της 15ης Δεκεμβρίου 1982, Maizena, 5/82, EU:C:1982:439, σκέψη 22, και της 19ης Δεκεμβρίου 2024, Kaduna, C-244/24 και C-290/24, EU:C:2024:1038, σκέψη 131).

62 Στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων, από πάγια νομολογία προκύπτει ότι, λαμβανομένου υπόψη του επιτακτικού χαρακτήρα του ελέγχου που διενεργεί η Επιτροπή επί των κρατικών ενισχύσεων δυνάμει του άρθρου 108 ΣΛΕΕ, αφενός μεν, η εμπιστοσύνη των επιχειρήσεων δικαιούχων της ενισχύσεως όσον αφορά τη νομιμότητά της δικαιολογείται, κατ' αρχήν, μόνον εφόσον η ενίσχυση χορηγήθηκε τηρουμένης της προβλεπόμενης από το προμνημονευθέν άρθρο διαδικασίας, αφετέρου δε, ένας επιμελής επιχειρηματίας πρέπει, υπό κανονικές συνθήκες, να είναι σε θέση να βεβαιωθεί ότι τηρήθηκε η εν λόγω διαδικασία (βλ. απόφαση της 5ης Μαρτίου 2019, Eesti Pagar, C-349/17, EU:C:2019:172, σκέψη 98 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

63 Πάντως, το Δικαστήριο έχει δεχθεί ότι δεν μπορεί να αποκλεισθεί η δυνατότητα του δικαιούχου παράνομης ενισχύσεως να προβάλει τη συνδρομή εξαιρετικών περιστάσεων, στις οποίες στηρίχθηκε δικαιολογημένα η εμπιστοσύνη του όσον αφορά το σύννομο της εν λόγω ενισχύσεως και, κατά συνέπεια, να αντιταχθεί στην επιστροφή του καταβληθέντος ποσού (πρβλ. απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 1990, Επιτροπή κατά Γερμανίας, C-5/89, EU:C:1990:320, σκέψη 16).

64 Εν προκειμένω, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 80 των προτάσεών του, ενδεχόμενη πεποίθηση των On Air Media και Different Media ότι ενέπιπταν στον κύκλο των δικαιούχων ενισχύσεων οι οποίες ήταν δυνατόν να εγκριθούν βάσει του ΓΚΑΚ δεν στηριζόταν αποκλειστικώς στη συμπεριφορά των ρουμανικών αρχών, ιδίως δε στο εθνικό καθεστώς ενισχύσεων και στις ληφθείσες εντός του εν λόγω πλαισίου αποφάσεις περί χορηγήσεως των ενισχύσεων αυτών, αλλά και στο σαφές, πλην όμως εσφαλμένο, κείμενο της αποδόσεως του ΓΚΑΚ στη ρουμανική γλώσσα, που είχε δημοσιευθεί στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης* και στην οποία παρέπεμπε το συγκεκριμένο καθεστώς ενισχύσεων.

65 Συναφώς, όπως υπογράμμισε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 73 των προτάσεών του, υπό τις περιστάσεις των υποθέσεων των κύριων δικών δεν μπορεί να προσαφθεί στις On Air Media και Different Media ότι δεν ήλεγξαν τις λοιπές γλωσσικές αποδόσεις του άρθρου 2, σημείο 18, του ΓΚΑΚ, όταν το κείμενο της αρχικής αποδόσεως της εν λόγω διατάξεως στη ρουμανική γλώσσα ουδόλως ήγειρε κάποια ερμηνευτική δυσχέρεια.

66 Επιπλέον, το επίμαχο εθνικό καθεστώς ενισχύσεων, το οποίο κοινοποιήθηκε προσηκόντως στην Επιτροπή, είχε εγκριθεί από το εν λόγω θεσμικό όργανο με την απόφαση της 27ης Αυγούστου 2020, κάτι που ήταν επίσης δυνατόν να δημιουργήσει δικαιολογημένη εμπιστοσύνη ως προς το σύννομο των ενισχύσεων που χορηγήθηκαν βάσει του συγκεκριμένου καθεστώτος.

67 Υπό το πρίσμα των προεκτεθέντων, στο δεύτερο και στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι οι αρχές της ασφάλειας δικαίου και της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται στην ανάκτηση, βάσει του διορθωτικού κανονισμού, των ενισχύσεων που χορήγησε η Ρουμανία πριν από την έκδοση του εν λόγω κανονισμού, στο πλαίσιο του καθεστώτος ενισχύσεων το οποίο είχε εγκριθεί με την απόφαση της 27ης Αυγούστου 2020.

Επί των δικαστικών εξόδων

68 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πρώτο τμήμα) αποφαίνεται:

1) **Ο κανονισμός (ΕΕ) 2021/452 της Επιτροπής, της 15ης Μαρτίου 2021, για τη διόρθωση της ρουμανικής γλωσσικής έκδοσης του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 651/2014 για την κήρυξη ορισμένων κατηγοριών ενισχύσεων ως συμβατών με την εσωτερική αγορά κατ' εφαρμογή των άρθρων 107 και 108 [ΣΛΕΕ], έχει την έννοια ότι διορθώνει αναδρομικώς την απόδοση στη ρουμανική γλώσσα του κανονισμού (ΕΕ) 651/2014 της Επιτροπής, της 17ης Ιουνίου 2014, για την κήρυξη ορισμένων κατηγοριών ενισχύσεων ως συμβατών με την εσωτερική αγορά κατ' εφαρμογή των άρθρων 107 και 108 [ΣΛΕΕ], ήτοι από το χρονικό σημείο θέσεως σε ισχύ του δευτέρου εκ των ως άνω κανονισμών.**

2) **Οι αρχές της ασφάλειας δικαίου και της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται στην ανάκτηση, βάσει του κανονισμού 2021/452, των ενισχύσεων που χορήγησε η Ρουμανία πριν από την έκδοση του εν λόγω κανονισμού, στο πλαίσιο του καθεστώτος ενισχύσεων το οποίο είχε εγκριθεί με την απόφαση C(2020) 5949 final της Επιτροπής της 27ης Αυγούστου 2020 – Κρατική ενίσχυση SA.58166 (2020/N) – Ρουμανία – COVID 19: Στήριξη των ΜΜΕ και ορισμένων μεγάλων επιχειρήσεων για την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης που προκλήθηκε από την πανδημία COVID-19.**

(υπογραφές)